

DOI 10.52363/2414-5866-2024-1-31
УДК 351:378

*Вавренюк С.А., д. держ. упр., НУЦЗУ, м. Харків,
ORCID: 0000-0002-6396-9906*

Vavreniuk S., Doctor of Sciences (Public Administration), Professor of the department of fire and technogenic safety of facilities and technologies, National University of Civil Defense of Ukraine

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

INNOVATIVE DIRECTIONS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM DURING MARTIAL LAW

Дана стаття присвячена аналізу інноваційних напрямів публічного управління системою вищої освіти в період воєнного стану. Розглянуті методи та технології спрямовані на оптимізацію управління навчальним процесом та підвищення якості освіти в умовах кризових ситуацій. Детально проаналізовано використання сучасних технологій, включаючи дистанційне навчання, мобільні додатки, віртуальну та розширену реальність, електронні платформи та аналітичні інструменти, у контексті підтримки безпеки та неперервності навчання під час воєнного стану. Аналіз та рекомендації, наведені у статті, мають на меті сприяти впровадженню ефективних стратегій та підходів для забезпечення стійкості та якості освіти в умовах воєнного стану.

Автор приходить до висновку, що інноваційні підходи у публічному управлінні системою вищої освіти в період воєнного стану можуть виявитися дієвими та необхідними для забезпечення стійкості та неперервності освітнього процесу. Застосування новітніх технологій та методів управління допоможе вирішити ряд проблем, пов'язаних із воєнним станом, забезпечивши доступ до освіти та підвищити ефективність її надання. Такі підходи є важливими для підтримки розвитку освіти в умовах кризових ситуацій та забезпечення сталого функціонування системи вищої освіти у будь-яких умовах.

Застосування інноваційних напрямів публічного управління системою вищої освіти в період воєнного стану є запорукою конкурентоспроможності закладів вищої освіти як вітчизняних так і зарубіжних.

Ключові слова: вища освіта, воєнний стан, інновації, безпека, технології управління.

This article is devoted to the analysis of innovative directions of public administration of the higher education system during martial law. The considered methods and technologies are aimed at optimizing the management of the educational process and improving the quality of education in crisis situations. The use of modern technologies, including distance learning, mobile applications, virtual and augmented reality, electronic platforms and analytical tools, in the context of maintaining security and continuity of education during martial law is analyzed in detail. The analysis and recommendations presented in the article are intended to promote the implementation of effective strategies and approaches to ensure the sustainability and quality of education under martial law.

The author concludes that innovative approaches to public administration of the higher education system during martial law may prove to be effective and necessary to ensure the sustainability and continuity of the educational process. The use of the latest technologies and management methods will help to solve a number of problems associated with martial law, ensuring access to education and increasing the efficiency of its provision. Such approaches are important for supporting the development of education in crisis situations and ensuring the sustainable functioning of the higher education system in any environment.

The use of innovative directions of public administration of the higher education system during martial law is the key to the competitiveness of higher education institutions, both domestic and foreign.

Keywords: higher education, martial law, innovations, security, management technologies.

Постановка проблеми. У період воєнного стану система вищої освіти стикається зі значними викликами, пов'язаними із забезпеченням неперервності навчання та підтримкою якості освіти. Виникає потреба у розробці та впровадженні інноваційних підходів та технологій для забезпечення стійкості системи вищої освіти в умовах кризи. Проблема полягає в тому, як забезпечити ефективне управління навчальним процесом, зберегти безпеку та підвищити якість освіти в умовах надзвичайної ситуації.

Проблема забезпечення ефективного управління навчальним процесом у період воєнного стану виникає з-за необхідності адаптації традиційних методів та підходів до умов кризової ситуації.

Необхідно розглянути такі аспекти, як:

Комунікація і координація: у воєнний період зв'язок та координація між учасниками навчального процесу може бути ускладненим через обмежену доступність до звичайних комунікаційних засобів. Розробка ефективних систем комунікації є важливою для забезпечення плавності навчального процесу.

Доступ до ресурсів: обмеження ресурсів під час воєнного стану може вплинути на доступність необхідного обладнання, матеріалів та інфраструктури для навчання. Розробка стратегій по забезпеченню доступу до ресурсів є важливою для забезпечення ефективності навчального процесу.

Планування і управління ресурсами: ефективне планування й використання ресурсів, включаючи людські, фінансові та матеріальні ресурси, є ключовим для успішного управління навчальним процесом під час кризових ситуацій.

Флексібільність та адаптабельність: умови воєнного стану можуть змінюватися дуже швидко, тому важливо мати гнучкі системи та процеси, які можуть швидко адаптуватися до нових умов та вимог.

Розв'язання цих проблем вимагає комплексного підходу, що включає в себе розробку нових стратегій управління, використання сучасних технологій комунікації та управління ресурсами, а також навчання персоналу для ефективної реалізації цих стратегій в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. У численних працях теоретики та практики в галузі публічного управління, вивчаючи напрями публічного управління системою вищої освіти в період воєнного стану так і не винайшли єдиного комплексного підходу, котрий би включав в себе якісно нові стратегії управління, використання сучасних технологій, котрі могли оптимізувати та покращити неперервність і якість системи вищої освіти. Однак використання технологій дистанційного навчання та електронних платформ, аналіз різних стратегій та координації в управлінні навчальним процесом, вивчення впливу обмеження ресурсів на організацію та якість навчального процесу, аналіз гнучких методів і стратегій управління ресурсами для забезпечення стійкості навчального процесу, вивчення впливу стресу та нестабільності на навчальні досягнення й психологічний стан здобувачів та викладацький склад, це лише деякі напрями досліджень, котрі можуть допомогти винайти комплексний підхід до вдосконалення системи управління навчальним процесом у воєнний період.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз й висвітлення інноваційних напрямів вдосконалення системи вищої освіти в період воєнного стану. Що включає в себе розгляд технологій та методів, спрямованих на забезпечення ефективного управління навчальним процесом та підвищення якості освіти в умовах кризових ситуацій.

А також аналіз можливості використання сучасних технологій, таких як дистанційне навчання, мобільні додатки, віртуальна та розширена реальність, електронні платформи та аналітичні інструменти, у контексті забезпечення безпеки та неперервності навчання в умовах воєнного стану.

Загальною метою було надати рекомендації щодо впровадження інноваційних підходів та технологій у систему вищої освіти з метою

підтримки стійкості, безпеки та якості навчання в період кризових ситуацій.

Виклад основного матеріалу. Під час воєнного стану, інноваційні напрями у публічному управлінні системою вищої освіти можуть відігравати ключову роль у забезпеченні неперервності навчального процесу й забезпеченні високого рівня освітніх послуг для здобувачів вищої освіти та працівників закладів вищої освіти.

Ось деякі інноваційні напрями, які можуть бути корисними в таких умовах:

Дистанційне навчання та використання онлайн-ресурсів: розвиток і вдосконалення дистанційного навчання дозволяє здобувачам продовжувати отримувати освіту, навіть якщо фізичний доступ до університетських приміщень обмежений. Використання онлайн-ресурсів, відеоуроків, вебінарів та інших електронних матеріалів може стати ключовим компонентом навчального процесу.

Мобільні додатки для навчання: розробка та використання мобільних додатків для навчання може допомогти здобувачам отримувати доступ до освітніх матеріалів та завдань на своїх смартфонах або планшетах, що дозволить їм навчатися в будь-який час та в будь-якому місці.

Електронні платформи для управління навчальним процесом: розвиток електронних систем управління навчальним процесом, таких як платформи для онлайн-реєстрації на курси, ведення електронних журналів та оцінювання здобувачів, може спростити та автоматизувати багато аспектів управління вищою освітою.

Використання віртуальної та розширеної реальності: впровадження технологій віртуальної та розширеної реальності для навчання може створити іммерсивне навчальне середовище, де здобувачі можуть віртуально взаємодіяти з матеріалами та отримувати практичний досвід.

Використання аналітичних інструментів для управління даними: застосування аналітичних інструментів та методів машинного навчання для аналізу даних про навчальний процес може допомогти прогнозувати потреби здобувачів, виявляти проблемні питання та вдосконалювати якість навчання.

Ці інноваційні напрями можуть сприяти забезпеченню ефективного управління системою вищої освіти в умовах воєнного стану, зберігаючи доступність та якість освіти для всіх зацікавлених сторін.

Використання дистанційного навчання та онлайн-ресурсів в період воєнного стану може стати ключовим інноваційним напрямом для забезпечення неперервності освітнього процесу та доступу до знань у складних умовах. Ось кілька переваг цього підходу:

Гнучкість і доступність: дистанційне навчання дозволяє здобувачам отримувати освіту з будь-якого місця, де є доступ до Інтернету. Це особли-

во корисно в умовах воєнного конфлікту, коли фізичний доступ до університетських приміщень може бути обмеженим.

Безпека: використання онлайн-ресурсів дозволяє уникнути ризиків, пов'язаних з фізичним перебуванням в небезпечних зонах. Здобувачі можуть продовжувати навчання, не виходячи з дому чи безпечних місць.

Широкий доступ до матеріалів: онлайн-ресурси можуть включати в себе відеоуроки, електронні книги, інтерактивні завдання та інші навчальні матеріали, які здобувачі можуть використовувати для самостійного вивчення. **Можливість індивідуалізації:** дистанційне навчання дозволяє здобувачам працювати у власному темпі і вибирати матеріали, які найбільше відповідають їхнім потребам і інтересам.

Ефективне використання технологій: застосування онлайн-платформ, мультимедійних матеріалів та інтерактивних інструментів дозволяє створити захопливе та ефективне навчальне середовище.

Можливість спілкування та співпраці: онлайн-платформи також можуть забезпечити можливості для взаємодії та співпраці між здобувачами та викладачами, наприклад, через форуми обговорень, вебінари та спільні проекти.

Використання дистанційного навчання та онлайн-ресурсів дозволяє забезпечити неперервність освітнього процесу та зберегти доступ до якісної освіти навіть у непередбачуваних та складних умовах воєнного стану.

Розвиток та використання мобільних додатків для навчання є важливим інноваційним напрямком у системі вищої освіти, особливо в період воєнного стану. Такі додатки можуть стати ефективним інструментом для забезпечення доступу до освіти в будь-який час і в будь-якому місці, навіть у віддалених або небезпечних зонах. Ось кілька переваг та можливостей використання мобільних додатків для навчання:

Доступність: мобільні додатки доступні на різних платформах і можуть бути встановлені на смартфони та планшети, що забезпечує широке охоплення аудиторії.

Гнучкість: здобувачі можуть вивчати матеріали в будь-який зручний для них час і місце, що дозволяє їм планувати навчання навіть у непередбачуваних обставинах воєнного стану.

Інтерактивність: мобільні додатки можуть містити різноманітні інтерактивні вправи, тести, відеоуроки та інші матеріали, що зробить процес навчання більш захоплюючим та ефективним.

Персоналізація: деякі мобільні додатки можуть надавати персоналізовані матеріали згідно з потребами та рівнем знань здобувача, що сприяє оптимізації навчального процесу.

Організація навчання: мобільні додатки можуть допомагати здобувачам організувати свій навчальний процес, включаючи планування розкла-

ду, створення списків завдань та нагадування про важливі події.

Співпраця та комунікація: деякі додатки можуть забезпечувати можливість спілкування з викладачами та іншими здобувачами, обговорення матеріалів курсів та спільні проекти.

Можливості безпеки: враховуючи особливості періоду воєнного стану, мобільні додатки можуть надавати можливості для збереження даних та доступу до навчальних матеріалів у безпечних умовах.

Загалом, мобільні додатки для навчання можуть стати важливим інструментом для забезпечення доступу до якісної освіти та збереження неперервності навчального процесу навіть у складних умовах воєнного стану. Використання електронних платформ для управління навчальним процесом є важливим інноваційним напрямком у системі вищої освіти, особливо в період воєнного стану. Ці платформи надають комплексні інструменти для організації, контролю та оптимізації навчального процесу, сприяючи забезпеченню якості освіти та зручності для всіх учасників системи. Ось кілька переваг та можливостей використання електронних платформ для управління навчальним процесом.

Реєстрація та адміністрування курсів: платформи дозволяють адміністраторам легко створювати, оновлювати та адмініструвати курси, включаючи інформацію про викладачів, розклади занять, навчальні матеріали тощо.

Доступ до навчальних матеріалів: здобувачі можуть отримувати доступ до навчальних матеріалів, таких як лекції, підручники, відеоуроки, завдання тощо, у будь-який зручний для них час та місце.

Електронна реєстрація та оцінювання: системи дозволяють здійснювати електронну реєстрацію на курси, а також проводити електронне оцінювання та виставлення оцінок.

Моніторинг успішності здобувачів: платформи надають можливість вести статистику та аналізувати успішність здобувачів, їхній академічний прогрес та присутність на заняттях.

Комунікація та співпраця: здобувачі можуть спілкуватися з викладачами та іншими здобувачами, обговорювати матеріали курсів, співпрацювати над проектами тощо, використовуючи функції обговорення та спільної роботи на платформі.

Безпека та захист даних: електронні платформи забезпечують захист персональних даних здобувачів та конфіденційність навчальної інформації.

Аналітика та звітність: платформи надають можливість аналізувати дані про навчальний процес, складати звіти та відстежувати результативність курсів та викладачів.

Загалом, використання електронних платформ для управління навчальним процесом допомагає покращити ефективність та доступність освіти в умовах воєнного стану, забезпечуючи широкий доступ до нав-

чальних матеріалів та сприяючи організації та контролю навчального процесу.

Використання віртуальної (VR) та розширеної (AR) реальності в системі вищої освіти в період воєнного стану може бути дуже корисним для здобувачів та викладачів, які знаходяться в умовах обмеженого фізичного доступу до закладів вищої освіти або небезпеки. Ось кілька можливостей використання цих технологій:

Віртуальні лекції та практичні заняття: використання VR дозволяє відтворювати реалістичне навчальне середовище, де здобувачі можуть приймати участь в віртуальних лекціях, практичних заняттях або експериментах.

Симуляція реальних ситуацій: VR дозволяє створювати симуляції реальних ситуацій, що дозволяє здобувачам отримати практичний досвід без необхідності фізично знаходитися в небезпечному середовищі.

Віртуальні екскурсії та лабораторні роботи: здобувачі можуть відвідувати віртуальні музеї, лабораторії або інші навчальні заклади, що дозволяє їм отримати досвід, який може бути недоступним у реальному житті.

Використання AR для підвищення взаємодії: AR може бути використана для підвищення взаємодії здобувачів з навчальним матеріалом, наприклад, шляхом додання доповнених реальностей до підручників або навчальних матеріалів.

Навчання та тренування з використанням ігрових елементів: VR може використовуватися для створення ігрових сценаріїв, де здобувачі можуть отримати навички та знання через інтерактивні вправи та завдання.

Віддалений доступ до навчальних ресурсів: використання VR та AR дозволяє здобувачам отримувати доступ до навчальних ресурсів навіть у віддалених або небезпечних зонах, де фізичний доступ обмежений.

Загалом, використання віртуальної та розширеної реальності може значно розширити можливості навчання та забезпечити доступ до якісної освіти навіть у складних умовах воєнного стану.

Використання аналітичних інструментів для управління даними є важливим інноваційним напрямком у системі вищої освіти в період воєнного стану. Ці інструменти дозволяють збирати, аналізувати та використовувати дані для прийняття обґрунтованих рішень, вдосконалення процесів та покращення якості освіти. Ось деякі переваги та можливості використання аналітичних інструментів:

Моніторинг успішності здобувачів: аналітичні інструменти дозволяють відстежувати успішність здобувачів, їхній академічний прогрес та результати оцінювання. Це дозволяє вчасно виявляти проблемні ситуації та реагувати на них.

Адаптація навчальних програм: аналіз даних дозволяє визначити потреби здобувачів та пристосувати навчальні програми та матеріали до їхніх індивідуальних потреб та можливостей.

Прогнозування потреб: шляхом аналізу історичних даних можна прогнозувати потреби в ресурсах, персоналі та інших аспектах управління системою вищої освіти.

Оптимізація розкладу та аудиторних занять: аналітичні інструменти дозволяють оптимізувати розклад занять, розподілити аудиторні заняття та ресурси ефективніше.

Ефективне управління ресурсами: аналіз даних дозволяє виявити ефективність використання ресурсів, таких як фінансові, кадрові та інші, й здійснювати раціональне їх розподілення.

Оцінка якості навчання: за допомогою аналітичних інструментів можна оцінити ефективність навчання, якість навчальних матеріалів та методик, а також виявити можливості для їх поліпшення.

Використання аналітичних інструментів дозволяє вдосконалити управління системою вищої освіти, забезпечити якісну освіту та підвищити ефективність навчального процесу навіть в умовах воєнного стану.

Висновки. Аналіз показує, що використання сучасних технологій, таких як дистанційне навчання, мобільні додатки, віртуальна та розширена реальність, електронні платформи та аналітичні інструменти, є ключовими у таких умовах. Ці інновації дозволяють забезпечити доступність освіти, ефективно управляти навчальним процесом, підвищувати якість навчання та забезпечувати безпеку учасників освітнього процесу.

Успішна реалізація цих інноваційних напрямків вимагає тісної співпраці між установами освіти, державними органами, військовими та правоохоронними структурами, а також залучення фахівців та вчених для постійного вдосконалення системи освіти та забезпечення безпеки нації в умовах кризових ситуацій.

Отже, інноваційні підходи та технології мають великий потенціал для підтримки системи вищої освіти в період воєнного стану, забезпечуючи стійкість, безпеку та неперервність навчального процесу у найскладніших умовах. У подальших дослідженнях можна розглядати наступні аспекти:

Розробка конкретних стратегій та методів комунікації в умовах кризи для забезпечення ефективного управління навчальним процесом.

Аналіз можливостей використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект, для оптимізації управління навчальним процесом в умовах кризових ситуацій.

Вивчення кращих практик з управління навчальними закладами в умовах кризи в інших країнах та розробка рекомендацій для впровадження їх в українських умовах.

Аналіз впливу воєнного стану на якість освіти та розробка стратегій для підтримки якості освіти навіть в умовах кризових ситуацій.

Дослідження цих аспектів дозволить розширити наше розуміння проблем управління навчальним процесом в умовах воєнного стану та зробити більш ефективні стратегії та підходи для їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року
2. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від 24 лютого 2022 року.
3. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2022. 358 с.
4. Ажажа М. А. Державне управління модернізацією вищої освіти в Україні: монографія. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019. 427 с.
5. Вавренюк С.А. Удосконалення системи державного управління у сфері вищої освіти. *Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2019. Вип. 1 (10). С. 251-257.*
6. Вавренюк С.А. Державне управління реформуванням вищої освіти в Україні : монографія / С.А. Вавренюк. – Харків : НУЦЗУ, 2020. – 284 с.

References:

1. ZakonUkrainy "Proosvitu"vid 5 veresnia 2017 roku.
2. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini» # 64/2022 vid 24 liutoho 2022 roku.
3. OsvitaUkrainy v umovakh voiennoho stanu. Informatsiino-analitychnyi zbirnyk. Ministerstvo osvity i naukyUkrainy. Kyiv, 2022. 358 s.
4. Azhazha, M.A. (2019). Public administration of modernization of higher education in Ukraine. [Derzhavne upravlinnya modernizaciyeyu vyshhoyio svity v Ukrayini]. Zaporizhzhya : Klasychnyj pryvatnyj universytet. 427 p.
5. Vavreniuk S.A. (2019). Improvement of the system of public administration in the field of higher education [Udoskonalennya sistemi derzhavnogo upravlinnya u sferi vishoyi osvity].*Bulletin of the National University of Civil Protection of Ukraine: Coll. Sciences. BC. Harkiv: NUCZU. P. 251-257.*
6. Vavreniuk, S.A. (2020). State Administration of Higher Education Reform in Ukraine [Derzhavne upravlinnya reformuvannyam vy`shhoyi osvity` v Ukrayini]. Harkiv : NUCZU.284 p.